

Тема: Створення Директорії. Проголошення ЗУНР.

План:

1. Прихід до влади Директорії
2. Діяльність Директорії
3. Друга війна радянської Росії проти Директорії
4. ЗУНР

1.

У травні 1918 р. відбулося створення Українського національно-державного союзу (УНДС) на чолі з П. Ніковським, до складу якого увійшли партії та організації соціалістичного спрямування. Вони засудили політику гетьмана як антинародну та антиукраїнську.

У серпні УНДС було перетворено на Український національний союз (УНС) створений, головою якого з 18 вересня став В. Винниченко. Союз ставив собі за мету скинути гетьманську владу.

14 листопада 1918 р. в Києві відбулося таємне засідання УНС. На ньому було створено п'яти осібний тимчасовий верховний орган Української Народної Республіки – Директорію, яку очолив соціал-демократ В. Винниченко.

Від січових стрільців у члени Директорії було висунуто соціал-демократа **С. Петлюру**, який обійняв посаду **головного отамана військ УНР**. Представником Селянської спілки в Директорії став Ф. Швець. До складу Директорії ввійшли також адвокат, соціаліст-самостійник П. Андрієвський і керівник профспілки залізничників, безпартійний А. Макаренко.

15 листопада 1918 р. члени Директорії виїхали у Білу Церкву – місце розташування своєї основної військової сили – січових стрільців. Днем раніше туди прибув С. Петлюра і очолив бойові дії проти Гетьманщини.

16 листопада відділи січових стрільців зайняли Білу Церкву та Фастів і виступили в напрямку Києва.

*18 листопада відбувся бій під Мотовилівкою, за 30 км від столиці, в ході якого стрільці розгромили полки П. Скоропадського. 21 листопада республіканські війська розпочали облогу Києва. На бік Директорії масово почав приставати народ. Загальна чисельність військових з'єднань Директорії у грудні 1918 р. становила понад 100 тис. осіб. Наприкінці листопада – початку грудня 1918 р. армія УНР контролювала майже всю територію України. Після того, як Директорія уклала угоду про нейтралітет з командуванням німецьких військ в Україні, **12 грудня 1918 р.***

частини армії УНР розпочали загальний штурм Києва. У результаті дводенних боїв загони січових стрільців і Дніпровська дивізія здобули місто.

14 грудня 1918 р. гетьман Павло Скоропадський зрікся влади і виїхав до Німеччини. 18 грудня Директорія прибула до Києва. Проте, слід відзначити що єдності в керівному органі держави не було. В. Винниченко і С. Петлюра, маючи великий вплив і авторитет серед українства намагалися проводити самостійну політику. Обидва українські соціал-демократи та прихильники незалежної України, мали різні погляди щодо шляхів досягнення кінцевої мети. В. Винниченко виступав за утворення радянських органів влади, за одночасне вирішення національних і соціальних завдань, був поборником союзу з більшовицькою Росією, С. Петлюра хотів розбудувати українську республіку через парламентську демократію, покладав надії на порозуміння з Антантою.

В. Винниченко.

С. Петлюра.

2.

26 грудня 1918 р. Директорія проголосила свою Декларацію, яка стала програмним документом. В ній проголошувалася ліквідація режиму П. Скоропадського, скасування законів, запроваджених його урядом, відновлення незалежної Української Народної Республіки, дії всіх законів Центральної Ради, проведення виборів до Трудового Конгресу України, якому належатиме вища законодавча влада в країні. Також, Декларація скасовувала приватну власність на землю, однак не уточнювала, коли селянство її отримає.

26 грудня було створено перший уряд Директорії УНР – Раду Народних Міністрів, яку очолив лівий соціал-демократ Володимир Чехівський. На місцях були створені місцеві органи – трудові ради. Було прийнято постанову про негайне звільнення всіх призначених при Скоропадському чиновників, про підвищення

зарплати державним службовцям, вчителям УНР. 5 січня 1919 р. видано закон про вибори депутатів до Трудового Конгресу України. Населення мало обирати їх без поміщиків і капіталістів, адвокатів лікарів, професорів. Директорія та її уряд мали намір установити в Україні національний варіант радянської влади, тим самим вибивши з рук більшовиків один з їхніх найважливіших пропагандистських козирів. Згідно з інструкцією про вибори до Трудового Конгресу можна було обирати громадян віком від 21 року незалежно від статі, віросповідання та національної приналежності.

23 січня 1919 р. почалося засідання Трудового Конгресу. На цей форум прибули 400 депутатів, з них 36 від західноукраїнських земель. Напередодні відкриття Конгресу сталася визначна подія в історії відновлення соборності українських земель.

22 січня 1919 р. на Софійському майдані в Києві відбувся урочистий Акт злуки – об'єднання УНР і ЗУНР в єдину соборну державу. Наступного дня Конгрес ратифікував «Універсал Соборності», ЗУНР перетворилася на Західну область УНР (ЗО УНР). УНР зобов'язувалася надавати ЗО УНР військову допомогу в боротьбі з польською агресією. Голова національної ради ЗУНР Євген Петрушевич увійшов до складу Директорії. Підписання Акту злуки було вагомим успіхом Директорії в згуртуванні українців і розбудові держави. Трудовий Конгрес ухвалив Закон «Про форму влади в Україні», за яким вся влада належала Директорії. Розпочалась революційна перебудова всіх структур гетьманської держави, однак діячі Директорії не мали чіткого уявлення, чим їх замінити. Внутрішні суперечності паралізували республіканський режим. У результаті жодне соціально-економічне питання, про необхідність розв'язання якого заявляла Директорія, не було втілено в життя. Непослідовність курсу Директорії проявилася і в аграрній політиці.

8 січня 1919 р. Директорія затвердила закон «Про землю в УНР», який скасовував приватну власність на землю і оголошував її «добром народу». Закон передбачав вилучення землі у поміщиків, церкви, монастирів без викупу і розподіл її серед малоземельних і безземельних селян. Не підлягали розподілу землі підданих чужоземних держав. Цей пункт викликав значне невдоволення українського селянства, оскільки польські поміщики, які на Правобережжі мали великі землеволодіння, оголошували себе підданими інших країн. Нездоланною перешкодою для аграрних перетворень стало те, що Україна перебувала в стані війни на декілька фронтів. На заході стояли польські війська, на сході та півночі – радянські, на південному сході – російські білогвардійці А. Денікіна, на півдні – в районі Одеси, Миколаєва, Херсона – війська французькі. В уряді Директорії бракувало єдності. В. Винниченко, В. Чехівський, М. Шаповал виступали за союз з радянською Росією в боротьбі проти Антанти. С. Петлюра та група, яка його підтримувала, шукали порозуміння з Антантою у протистоянні більшовикам. Не

було спільної політичної лінії і в боротьбі за українську державність. Помірковані соціалісти уявляли нову владу у формі парламентської демократії, а ліві радикали домагалися українського різновиду системи рад. Подібною була ситуація і в питаннях соціальної політики. За таких умов Директорія втрачала контроль над ситуацією в Україні. Швидко зружувалася її соціальна база.

3.

17 листопада 1918 р. в Москві утворилася Рада українського фронту – В. Антонов-Овсієнко, Й. Сталін та В. Затонський. У розпорядження Ради передавали все нові військові частини.

28 листопада 1919 р. маріонетковий радянський уряд України на чолі з Г. П'ятаковим. Уряд Української Народної Республіки 31 грудня 1918 р., 3, 4 і 6 січня 1919 р. звертався із запитом щодо воєнних заходів Москви, але натомість отримав відповідь у такому форматі: що на Україну наступає не військо РСФРР, а воюють між собою війська України – української радянської влади і Директорії.

3 січня 1919 р. війська УНР змушені були залишити Харків і туди переїхали з Росії ЦК КП (б) У та Тимчасовий робітничо-селянський уряд України. 16 січня 1919 р. Директорія оголосила війну РСФРР. Незважаючи на впертий опір українських республіканських військ, радянські війська 19 січня захопили Полтаву. Скориставшись допомогою отаманів Н. Махна і Д. Терпила, які перейшли на їхній бік, зайняли майже всю Лівобережну Україну. Далі воєнні дії перекинулися на Правобережжя.

5 лютого 1919 р. радянські війська вступили в Київ. Директорія і уряд УНР, залишивши Київ, переїхали до Вінниці й відтоді часто змінювали місце свого перебування.

6 лютого 1919 р. на вимогу Антанти з Директорії вийшов В. Винниченко, який виїхав до Відня. З цього часу Директорію очолював С. Петлюра, але ситуація була вкрай складною. Антанта не надала бажаної підтримки, якої хотів головний отаман. За короткий час майже вся Правобережна Україна опинилася під контролем більшовиків. На середину квітня 1919 р. тут знову було встановлено радянську владу.

4.

18 жовтня 1918 р. українські парламентарії з Галичини й Буковини, керівники політичних партій і церковні ієрархи утворили у Львові **Українську Національну Раду (УНР).** Наступного дня вона оголосила про намір об'єднати західноукраїнські землі в єдину Українську державу.

Вересні 1918 р. молоді українські офіцери утворили Центральний Військовий комітет. 30 жовтня він почав працювати як штаб з підготовки повстання. Очолив його Дмитро Вітовський. Хоча УНР виступала проти збройного

характеру розв'язання проблеми, але молоде офіцерство було налаштоване радикально.

31 жовтня на 1 листопада українські військові з'єднання взяли під контроль усі головні пункти Львова. 1 листопада Українська Національна Рада перебрала до своїх рук владу в багатьох містах Східної Галичини. Того ж дня представники австрійських властей у Львові погодилися нарешті на передачу влади УНР. 5 листопада 1918 р. УНР звернулася з маніфестом до населення краю, в якому проголошувалися загальне виборче право, встановлення 8-годинного робочого дня, рівність усіх громадян перед законом, курс на аграрну реформу.

9 листопада 1918 р. вона утворила уряд – Державний Секретаріат, який очолив Кость Левицький. 13 листопада 1918 р. УНР ухвалила «Тимчасовий Основний Закон про державну самостійність українських земель бувшої Австро-Угорської монархії». Ця дата стала днем проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Її президентом став Євген Петрушевич.

К. Левицький.

Є. Петрушевич.

Територія ЗУНР охоплювала Східну Галичину, Буковину і Закарпаття. Гербом ЗУНР став Золотий Лев на синьому полі, повернутий у праву сторону, прапор – синьо-жовтий. У законі відзначалось, що носієм суверенітету є народ, який здійснює свою владу через представницькі органи, обрані громадянами без різниці статі на основі загального, рівного, прямого таємного виборчого права за пропорційною системою виборів. **Найвищим органом влади – парламентом мали стати Установчі збори, а до їхнього обрання функції парламенту мала виконувати Українська Національна Рада, уряду – Державний Секретаріат.** Він почав затверджувати органи державного управління в повітах, містах і селах, визначив їхні функції та обов'язки. Центральні органи ЗУНР декілька разів змінювали центри свого розташування. З 18 жовтня і до 21 листопада 1918 р. УНР перебувала у Львові. Із втратою Львова (після 22 листопада) Національна Рада і уряд

аж до кінця грудня розміщалися у Тернополі, після цього – в Станіславові (до 26 травня 1919 р.) Майже одночасно з переїздом уряду до Станіславова відбулася його реорганізація. Головою Державного Секретаріату замість Костя Левицького став Сидір Голубович. Водночас, незважаючи на складну політичну ситуацію, йшла велика державотворча робота у певних галузях суспільного, культурного й економічного життя, що мала загальнореспубліканський характер. Розпочалася перебудова системи народної освіти. Публічні школи оголошено державними, а вчителів – державними службовцями, за рішенням освітніх органів дозволялося засновувати приватні школи.

15 лютого 1919 р. затверджено Закон про мову, відповідно до якого українська стала державною мовою. Разом з тим за національними меншинами закріплювалось право «уживати як усно, так і в письмі їх рідні мови в урядових зносинах з державними властями і урядами, публічними інститутами і державними підприємствами», їм гарантувалося право вільно користуватися рідною мовою, мати свої школи, бібліотеки, видавати періодику, книги тощо. Українська Національна Рада **12 квітня 1919 р. прийняла закон про запровадження 8-годинного робочого дня. Квітня 1919 р. був прийнятий Закон про землю**. Передбачалося наділення землею тих селян що не мали її необхідного мінімуму для існування. Передусім при розділі землі вимагалось наділяти землею солдат. Однак, у законі не було сказано, чи в процесі конфіскації земель відбуватиметься відшкодування їхнім попереднім власникам. В законі також не сказано, за плату чи без неї будуть наділяти землею нових власників. Це теж мав вирішити Сейм. Заборонялося самовільно захоплювати і ділити відчужені землі: порушників карали шести місячним ув'язненням або штрафом 10 тис. корон. Одразу ж після проголошення ЗУНР почалася українсько-польська війна. Тиск, ворогів спонукало уряд ЗУНР звернутися по допомогу до наддніпрянських братів. У Фастові 1 грудня було укладено «передвступний договір» про «злуку обох Українських держав в одну державну одиницю». 3 січня 1919 р. УНРада на своєму першому засіданні у Станіславові затвердила «передвступний договір», прийняла ухвалу про Злуку і доручила уряду – Державному Секретаріату ЗУНР завершити офіційне укладення договору в Києві.

22 січня 1919 р. Директорія УНР видала Універсал, у якому оповістила про злиття в єдину державу – Українську Народну Республіку – Галичини, Буковини, Угорської Русі та Наддніпрянської України. Того ж дня на Софійському майдані в урочистій обстановці проголошено Злуку українських земель та утворення Єдиної незалежної соборної української держави. Трудовий Конгрес України у Києві 23 січня 1919 р. затвердив об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу. ЗУНР дістала офіційну назву – Західна Область УНР (ЗО УНР). До складу Директорії УНР було введено Президента УНР Є. Петрушевича. Але через воєнний стан практичне злиття двох державних організмів відкладалося на майбутнє.

Проголошення Акту Злуки українських земель на Софійській площі в Києві.

22 ічня 1919 р.

Монархізм — політичний рух, метою якого є встановлення, збереження або відновлення монархії як форми державного правління в країні.

Маніфест — Урочисте письмове звернення верховної влади до народу з приводу якоїсь дуже важливої події (прийняття важливого законопроекту, оголошення війни тощо).

Націоналізація — вилучення з приватної власності осіб у власність держави землі, промислових і транспортних підприємств або цілих галузей економіки.